

เครือข่ายป่าชุมชนเป็นสุขป่าละอู

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สภาพทั่วไปของพื้นที่

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพื้นที่ทั้งหมด ๔๐,๗๐๐ ไร่ หรือ ๒๙๗ ตารางกิโลเมตร มีทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งหมด ๔,๖๕๖ จำนวนครัวเรือน ๑,๑๕๗ ครอบครัวยุคใหม่แยกเป็นหมู่บ้าน ในอดีตพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวไทยภูเขา คือ กระเหรี่ยงและกระหรั่ง ต่อมาได้มีการส่งเสริมจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ให้พื้นที่ของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่เป็นพื้นที่ตามโครงการพระราชดำริ มีการส่งเสริมให้ชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงโคนมมีการจัดตั้งในรูปแบบสหกรณ์ การเกษตรฯ ทำการจัดสรรพื้นที่ให้กับข้าราชการและชาวบ้านที่เข้ามาอยู่อาศัย ซึ่งจัดเป็นโซนตามพื้นที่ต่างๆ เช่น ซุดแรกที่เข้ามาจะเรียกว่า รุ่น ๑ และรุ่น ๒ เป็นลำดับถัดกันมา จนถึงรุ่นปัจจุบันคือรุ่น ๖

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่พื้นที่มีลักษณะเป็นเทือกเขาสลับกับที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปราณบุรีเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรม ชุมชนได้ใช้จากแม่น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นหลัก ในพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ น้ำตกป่าละอู ถ้ำต่างๆ เส้นทางท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติในป่า

วิถีชีวิตของชุมชน

ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ๙๑๕ ครอบครัวยุคใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๗๙.๑๕ ของจำนวนประชากรทั้งหมด ได้แก่ การปลูกมะนาว ปลูกสับปะรด ปลูกกล้วย ปลูกทุเรียน ปลูกชมพู ปลูกพืชผักชนิดต่างๆ เป็นต้น (ข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗) นอกจากเกษตรกรรมแล้วยังมีอาชีพอื่น ได้แก่ การทำปศุสัตว์ การค้าขาย การท่องเที่ยว และรับจ้างทั่วไป

ปัญหาและความเป็นมาของการก่อตั้งเครือข่าย

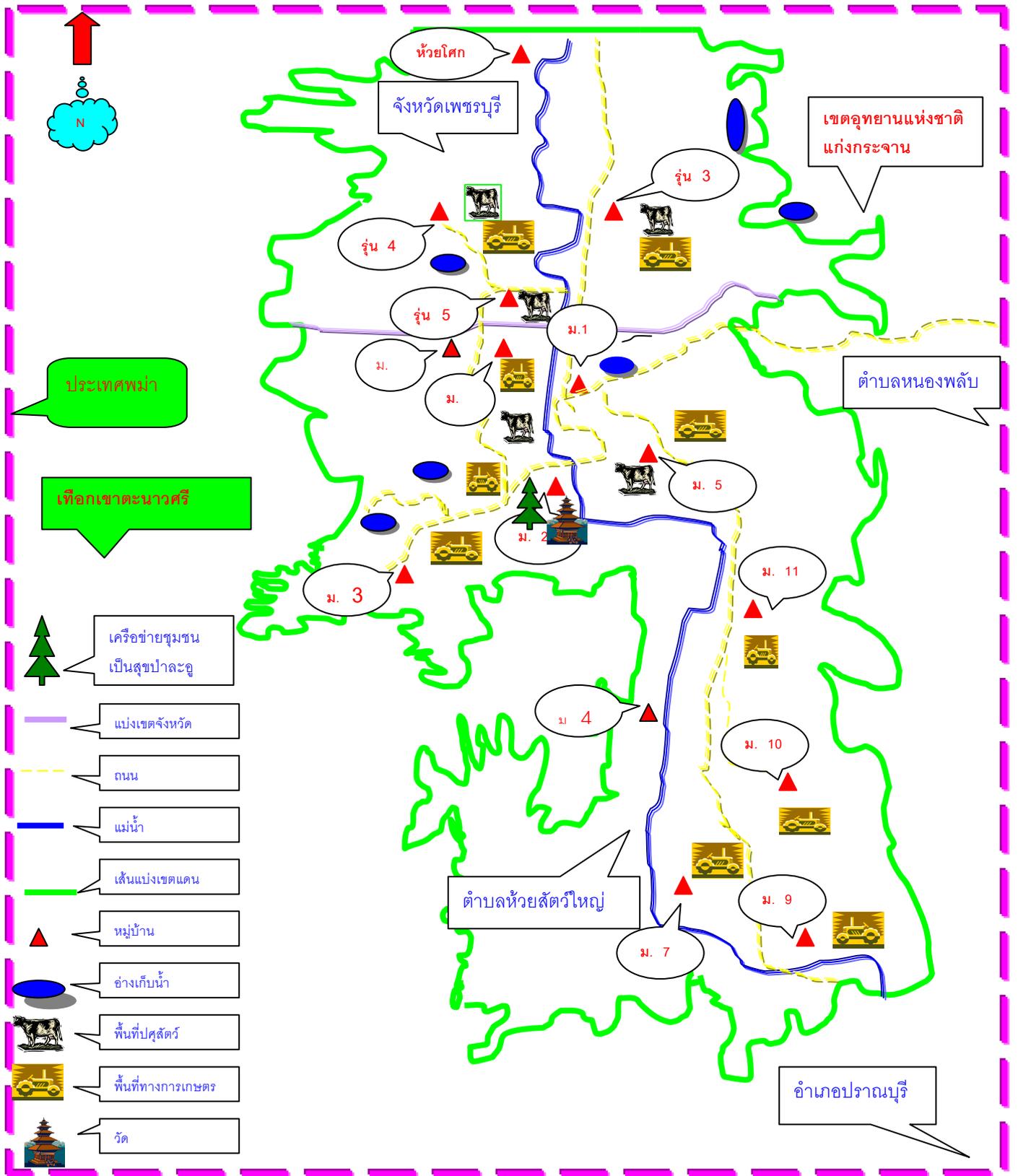
การทำงานด้านอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติในบริเวณลุ่มน้ำปราณบุรี (ตอนบน) ในอดีตกรณีการหนุนเสริมศักยภาพชุมชน เพื่อลดผลกระทบจากช้างป่ากินพืชไร่ของชาวบ้านที่อาศัยทำมาหากินบริเวณแนวชายป่าของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานทางด้านทิศใต้ ช้างป่าเริ่มออกมาทำลายพืชไร่ของชุมชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ซึ่งขณะนั้นโครงการอนุรักษ์ช้างเพื่อนคู่ป่า ได้ประสานงานกับตัวแทนชาวบ้าน ตัวแทนของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ตัวแทนของกรมป่าไม้ (ในขณะนั้น) และบริษัทแอมเวย์ (ประเทศไทย) จำกัด เพื่อดำเนินการจัดทำแผนงานลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนในพื้นที่กับช้างป่า ภายใต้โครงการ อนุรักษ์ช้างเพื่อนอนุรักษ์พลังงาน ด้วย

ในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ภาควิชาต่างๆได้ดำเนินกิจกรรมอันหลากหลาย อาทิ โครงการศึกษาข้อมูลระบบนิเวศของช้างป่าร่วมกับตัวแทนชาวบ้านและเยาวชน การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์ช้างป่าห้วยสัตว์ใหญ่ การจัดทำสื่อสไลด์ วีดีโอ เทปคำบรรยาย สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการประจำศูนย์ และนิทรรศการเคลื่อนที่ เพื่อรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของช้างป่า และวางแผนในการลดผลกระทบ ตลอดจนการวางแผนการผลิตในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านที่อาศัยทำกินอยู่บริเวณชายขอบป่า นอกจากนี้ยังได้ดำเนินกิจกรรมด้านการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการชมรมอนุรักษ์ช้างป่าห้วยสัตว์ใหญ่ การฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์เผยแพร่ข้อมูล เกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมฯเพื่อลดผลกระทบจากช้างป่ากินพืชไร่ จากการทำกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถลดผลกระทบจากช้างป่ากินพืชไร่ของชุมชนได้ระดับหนึ่ง ชุมชนค่อยๆ ปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจนสามารถอยู่ร่วมกับช้างป่าอย่างสันติพอสมควร

ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ระยะเวลาของการดำเนินงานผ่านมา ๕ ปี การเผชิญหน้าระหว่างคนกับช้างป่าได้ขยายพื้นที่ไปยังบริเวณด้านทิศเหนือและทิศใต้ (บ้านห้วยโศก และ บ้านป่าเต็ง ตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และบ้านห้วยไคร้ ตำบลบึงนคร อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) ส่วนพื้นที่ดำเนินงานตามโครงการฯก็พัฒนาเป็นร้านค้า ศูนย์เผยแพร่ข้อมูลแปลงสวนป่าธรรมชาติและการเกษตรตามแนวชายขอบป่าที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปจากเดิม ปัญหาช้างป่าบุกกรุกจึงลดลง

ในขณะเดียวกันกลุ่มเยาวชนที่เป็นส่วนหนึ่งของชมรมอนุรักษ์ช้างป่าห้วยสัตว์ใหญ่ ก็ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้ขยายผลการดำเนินงานจากการอนุรักษ์ช้างป่าและสิ่งแวดล้อมมาจัดกิจกรรมประเภทเพิ่มขึ้น คือการดำเนินงานในระดับพื้นที่ลุ่มน้ำปรางบุรี (ตอนบน) ในประเด็นเกษตรกรรมทางเลือก เกษตรปลอดสาร การอนุรักษ์ลุ่มน้ำปรางบุรี (ตอนบน) และการสร้างเครือข่ายในพื้นที่ การดำเนินงานของเยาวชนชมรมอนุรักษ์ช้างป่าห้วยสัตว์ใหญ่ที่ใช้ชื่อกลุ่มว่า กลุ่มรักษ์ต้นน้ำ จึงเปลี่ยนชื่อเป็นเครือข่ายเยาวชนป่าละอู เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานที่ขยายตัวมากขึ้น มีเป้าหมายในการดำเนินงานเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพัฒนาศักยภาพแกนนำให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

พื้นที่เป้าหมายดำเนินการของกลุ่มครอบคลุม 2 ชุมชนคือ ชุมชนในพื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุมชนในพื้นที่ตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง

แผนที่พื้นที่ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปีพ.ศ.๒๕๔๗ ถึงปัจจุบัน เครือข่ายเยาวชนป่าละอูได้ทำการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก และกลุ่มเครือข่าย มีการประสานงานการจัดกิจกรรมกับองค์กรภายนอก มีการจัดกิจกรรมนอกพื้นที่ เช่น การจัดค่ายเยาวชน การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพแกนนำ การร่วมจัดเวทีการประสานเครือข่ายเยาวชนระดับประเทศ การจัดทำโครงการต่างๆ อาทิ โครงการส่งเสริมอาชีพเยาวชน โครงการอนุรักษ์พื้นที่ริมน้ำปรางบุรี โครงการขุดลอกคูคลอง โครงการส่งเสริมกีฬา เป็นต้น

การทำงานที่ผ่านมาของเครือข่ายเยาวชนป่าละอูและกลุ่มเครือข่ายแนวร่วม พบว่าเนื้อหางานได้เติบโตขึ้นเป็นลำดับ จึงได้ปรับเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ครอบคลุมทุกส่วนของพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกระดับ คือ ตั้งแต่ เด็ก เยาวชน ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์กรต่างๆ จึงได้ร่วมกับชาวบ้านและกลุ่มต่างๆจัดตั้งเป็น **เครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอู**

เจตนารมณ์ในการจัดตั้งเครือข่ายคือ สร้างกระบวนการกลุ่มต่างๆ เป็นรูปแบบเครือข่ายในการดำเนินงานร่วมกัน ส่งเสริมและผลักดันกระบวนการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มที่อยู่ในเครือข่ายฯ ส่งเสริมองค์ความรู้และกระบวนการทางความคิด และส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมตามเป้าหมายของกลุ่มต่างๆ โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

๑. สร้างกระบวนการและศูนย์รวมเครือข่ายในระดับชุมชน
๒. ขยายกระบวนการรวมเครือข่ายในระดับชุมชนและนอกพื้นที่
๓. ส่งเสริมและผลักดันให้เกิดกระบวนการดำเนินงานภายในเครือข่าย
๔. สร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติในระดับเครือข่ายและกลุ่มต่างๆ
๕. ส่งเสริมและผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆในระดับกลุ่ม
๖. วิเคราะห์และสรุปองค์ความรู้ที่เครือข่ายและกลุ่มต่างๆดำเนินการ
๗. เผยแพร่องค์ความรู้และบทเรียนการดำเนินงานของเครือข่าย – กลุ่ม – บุคคล

กิจกรรมที่ผ่านมาของเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอู

เครือข่ายฯจะเน้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและดำเนินงานในพื้นที่ของตัวเองไปพร้อมๆกัน เครือข่ายฯจะเป็นตัวประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและการส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆตามที่สมาชิกต้องการ ได้แก่

๑. การผลิตข้าวโพดหวานร่วมกับสหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่
๒. การผลิตปุ๋ยชีวภาพและการจัดการแปลงเกษตรอินทรีย์
๓. การเลี้ยงหมูหลุม
๔. การเลี้ยงปลา
๕. การจัดเตรียมข้อมูลและองค์ความรู้ห้าสัปดาห์ไม่เพื่อการเผยแพร่
๖. การวางแผนงานการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์
๗. การส่งเสริมความรู้และผลักดันงานด้านการเกษตรกับเยาวชน

- ๘. การเผยแพร่องค์ความรู้งานเกษตรประณีต
- ๙. การผลิตน้ำส้มควันไม้
- ๑๐. การศึกษาดูงานการจัดการศูนย์การเรียนรู้ระดับพื้นที่

วิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของเครือข่ายฯ

การดำเนินงานของเครือข่ายมีจุดเด่นคือ สมาชิกในกลุ่มมีประสบการณ์อย่างมาก เกี่ยวกับการใช้ชีวิตเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัว และมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ทดลองทำจริง ส่วนจุดอ่อนคืองบประมาณ หรือทุนทรัพย์ไม่มีอย่างเพียงพอ สมาชิกมีภาวะหนี้สินที่รุมเร้า และงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินเฉพาะหน้าอย่างเร่งด่วนได้ นอกจากนี้ สมาชิกแต่ละคนยังมีการเรียนรู้ที่ไม่เท่ากัน แต่จะมีสมาชิกที่เข้าใจคอยให้ความช่วยเหลืออธิบายกันและกัน

อุปสรรคปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา

ที่ผ่านมามีสมาชิกเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอูที่ดำเนินกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ มีปัญหาต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาด้านการขาย ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพ่อค้าคนกลางอยู่ เครือข่ายจึงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเหล่านี้โดย ทำแผนเสนอโครงการร้านค้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการตลาด อีกทั้งยังจัดทำเป็นศูนย์เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ที่เครือข่ายฯ ดำเนินการด้วย

เครือข่ายฯ หรือกลุ่มที่เกิดขึ้นมักจะมีปัญหาต่างๆ ตามมา จนบางครั้งก่อให้เกิดความแตกแยก ทางเครือข่ายฯ จึงคลี่คลายปัญหา โดยใช้วิธีการการประชุมหรือพูดคุยปรึกษาหารือกันบ่อยขึ้น เพื่อร่วมแก้ไขและหาทางออกร่วมกัน วิธีการนี้จะเป็นแรงผลักดันต่อการพัฒนากลุ่มต่างๆ ของเครือข่ายฯ ให้เกิดกระบวนการและวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นเป็นลำดับ

นายสมประสงค์ นาคดี

138 หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

081-016--5203